

Institucionalna infrastruktura za razvoj sektora malih i srednjih preduzeća (SME sektora) u Bosni i Hercegovini:

Uspostava prve *think tank* organizacije za politiku razvoja SME sektora

Nisveta Osmić

Postojeći institucionalni okvir

Imajući na umu kompleksnost zemlje kao što je Bosna i Hercegovina, moramo konstatovati da je postojeći institucionalni okvir za podršku SME sektoru također kompleksan, sa brojnim institucijama koje djeluju na državnom, entitetskom i lokalnom nivou i sa najmanje tri različite lokalno bazirane politike.

Glavne slabosti institucionalnog okvira za razvoj SME sektora i preduzetništva su:

- * kompleksnost institucionalnog uređenja zbog postojanja 14 vlada sa njihovim teritorijalnim entitetima, a svaka od njih ima vlastite osobenosti u kreiranju i provođenju politika;
- * nedostatak koordinacije i saradnje među institucijama koje se bave politikama za razvoj SME sektora na državnom i entitetskom nivou;
- * ograničen kapacitet tih institucija, i
- * visoka ovisnost o inicijativama i programima koje finansiraju donatori.

Institucionalni okvir za razvoj preduzeća i podršku SME sektoru u Bosni i Hercegovini ostaje slab i nerazvijen u poređenju sa međunarodnom pozitivnom praksom, kao i sa institucionalnim okvirom koji su razvile druge zemlje u Jugoistočnoj Evropi.

Usprkos naporima učinjenim u posljednje vrijeme, a na inicijativu međunarodnih orga-

nizacija (Evropska komisija, Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj - OECD), politike iz oblasti razvoja poduzetništva i SME sektora formulišu se na svim nivoima vlasti, te su često nekoordinirane i nekonzistentne, a sve zbog činjenice da ne postoji na državnom nivou tijelo koje bi imalo za cilj koordiniranje SME politika.

Neophodan uslov za donošenje kvalitetnih politika jeste postojanje adekvatne institucionalne infrastrukture, kakva nažalost ne postoji u BiH. Istina, postoje pomoci, zahvaljujući pomenutim inicijativama međunarodnih organizacija, na poboljšanju institucionalne infrastrukture, prvenstveno uspostavljanjem regionalnih razvojnih agencija, zatim uspostavljanjem poslovnih inkubatora i manjeg broja klastera, ali sve je to još uvijek nedovoljno za uspostavu kvalitetne poslovne i stručne infrastrukture za razvoj SME sektora i daleko je iza zemalja u regionu.

Regionalne razvojne agencije (RRA) aktivno su angažovane u poslovnom razvoju i promovisanju investicija. Iako je postignut određeni uspjeh, još uvijek se mnogo toga mora učiniti kako bi se regionalni razvoj transformisao u stvaranje radnih mjesta, kao što se desilo u drugim tranzicijskim ekonomijama.

Osim toga, RRA se bore za vlastitu održivost, jer u značajnoj mjeri ovise o donatorskoj podršci.

Postojeća mreža agencija regionalnog razvoja u Bosni i Hercegovini trenutno je veoma slaba. Zbog nedovoljnog broja osoblja i resursa ove agencije imaju ograničene mogućnosti u podsticanju regionalnog razvoja. Iz tog ra-

Sažetak

Kako najefikasnije utjecati na razvoj politika SME sektora u zemlji koja, zbog ne postojanja političke volje, jedina od svih zemalja na području Jugoistočne Evrope (i mnogo šire) nema usvojenu strategiju razvoja poduzetništva i SME sektora, gdje je dakle, trenutno jedina strategija smanjenja siromaštva (PRSP), usprkos činjenici da mikro, mala i srednja preduzeća čine glavni oslonac bosanskohercegovačke ekonomije, doprinoseći stvaranju preko 60% bruto domaćeg proizvoda (BDP) i značajnom stvaranju radnih mjesta?

zloga one moraju biti ojačane i potpomognute sa dovoljno finansijskih sredstava od strane zainteresovane lokalne vlasti. Dalje, potrebno je poboljšati koordinaciju između samih agencija, kao i sa vladama na lokalnom nivou.

RRA su svjesne ove činjenice, jer trenutno značajno ovise o međunarodnoj podršci, na koju ne mogu vječno računati. Stoga izražavaju spremnost da se uključe u nove razvojne inicijative za podršku SME sektoru kakva je i osnivanje think tank centra ili policy centra posvećenog razvoju SME sektora. Među članovima akademske zajednice također ima zainteresovanih da se pokrene osnivanja SME policy centra, posebno zbog činjenice da već postoji kvalitetna saradnja univerziteta iz BiH i Hrvatske (npr. Tuzla u BiH i Osijek u Hrvatskoj).

Preporuke

Dakle, iako značajan faktor, u dogledno vrijeme RRA ne mogu utjecati na kreiranje SME politika - barem ne samostalno.

Međunarodne organizacije su dale značajan doprinos, između ostalog, solidnom organizacionom analizom postojeće institucionalne infrastrukture, ali nema analize utjecaja iste, niti se može očekivati. A čekati na političku volju kojom bi se gore definisani problemi riješili sasvim je neizvjesno.

Stoga je potreban proaktivan pristup relevantnih aktera, u ovom slučaju razvojnih institucija (RRA), akademske zajednice (univerziteti, instituti), udruženja poduzetnika (privredne i obrtničke komore), u smislu organizovanja think tank organizacije (policy centra) usmjerenog na problematiku SME sektora, a po uzoru na policy centar koji djeluje u Republici Hrvatskoj, te se može usvojiti ta pozitivna praksa.

U situaciji u kojoj se nalazi Bosna i Hercegovina, odnosno kako je u navedenim predmetima istraživanja navedeno, izražena je

neophodnost osnivanja ovog think tanka kao institucije koja bi utjecala na otklanjanje nedostataka, te na nepostojanje integralne i koordinirane politike na državnom nivou za razvoj poduzetništva i podršku SME na cijelom prostoru države.

Kako ne postoji državna institucija za poticanje razvoja poduzetništva, uloga think tanka je značajna jer će omogućiti uticaj na razvoj tako što će djelovati na pokretanje procesa poslovnih i poduzetničkih aktivnosti, koji se potom odvija dalje i reprodukuje i širi vlastitom dinamikom. Iz tog je razloga veoma bitno da taj poticaj bude dovoljno snažan kako bi se prouzročio i multiplicirao daljnji ciklus autonomnog obnavljanja ekonomskih aktivnosti u većem obimu, bez dodatnog angažmana državnih poticajnih sredstava. Uloga think tanka, potom, još je značajnija ukoliko znamo da se njegovo djelovanje može odnositi na stvaranje koalicije za razvoj i podršku poduzetništvu, prije svega sa strateškom koncepcijom i operativnom podrškom na tri glavna područja, a to su:

- razvoj strategije (politika) u skladu s razvojem poduzetništva i SME;
- poticanje razvoja potpornih institucija za poduzetništvo i SME;
- razvoj i implementacija različitih programa podrške ovim procesima.

Jedan od najvažnijih projekata za ovaj Centar je iniciranje i usvajanje Strategije razvoja poduzetništva i SME u Bosni i Hercegovini, a koja bi bila u skladu sa svim važećim aktima koji propisuju ovu oblast u zemljama Evropske Unije (EU).

Pored toga, značajni projekti ovog Centra bi se odnosili i na sljedeće:

- razvoj i implementacija projekta Global Entrepreneurship Monitor, u saradnji sa drugim Centrima u regiji koji već realizuju ovaj projekat;

- razvoj i implementacija projekata benchmarkinga za procjenu ekonomskih potencijala i razvoja na lokalnom, regionalnom i državnom nivou kad je u pitanju ekonomski razvoj;
- razvoj i implementacija projekata benchmarkinga za procjenu konkurentskih sposobnosti malih i srednjih preduzeća u Bosni i Hercegovini u odnosu na standarde u EU;
- iniciranje projekata osnivanja drugih oblika poduzetničke potporne infrastrukture.

Na ovakav način zadržati će se dosadašnja značajna uloga međunarodnih organizacija kad je riječ o podršci razvoju u Bosni i Hercegovini, ali će se, s druge strane, omogućiti i jačanje lokalne institucije koja će ostvariti dugoročni i kontinuirani efekat na razvoj poduzetništva i SME na nivou cijele BiH.

Imamo li na umu riječi Michael Portera, koji naglašava kako "nacije odabiru prosperitet ukoliko stvore takve politike, zakone i institucije koji podupiru rast produktivnosti", postaje jasno kako bez obzira na postojeću monetarnu i fiskalnu politiku, te pravni sistem i stabilne demokratske institucije, država ne može biti konkurentna ukoliko svojim politikama ne stvori poticajno okruženje za rast i razvoj sektora malih i srednjih preduzeća.

Izvori:

- Gibb Allan, 1993., Ključni faktori u procesu dizajniranja politika podrške malih i srednjih preduzeća, Pregled, Poduzetništvo i regionalni razvoj, str. 24
- Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), Provedba politika iz oblasti poduzetništva,
- Regionalni ekonomski razvoj Evropske Unije – EURED II, Prikaz i analiza postojećeg institucionalnog okvira za razvoj malih i srednjih preduzeća i regionalni ekonomski razvoj u Bosni i Hercegovini, Avgust 2006. www.eured-bih.org

Nisveta Osmić (1971.)

Diplomirala je na Ekonomskom fakultetu u Tuzli. Polaznica je poslijediplomskog studija Poduzetništvo na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska, i trenutno priprema magistarski rad. Aktivno učestvuje kao koordinator u implementaciji veoma uspješnog programa Omladinsko poduzetništvo od početka dizajniranja i implementacije ovog programa iniciranog i finansiranog od strane FOD BiH. Zaposlena je u Asocijaciji za integrisani ekonomski razvoj u Tuzli. Kao učesnica Programa podrške istraživanjima u oblasti javnih politika u BiH, na temu poduzetništvo, izradila je studiju pod naslovom Institucionalna infrastruktura za razvoj sektora malih i srednjih preduzeća u BiH.

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina

Fond otvoreno društvo BiH pokrenuo je Program podrške istraživanjima u oblasti javnih politika početkom 2004. godine. Osnovni cilj programa je unaprijedjenje istraživanja i analize javnih politika kako bi se potaknuo argumentovani dijalog i razvoj takav način donošenja odluka u oblasti javnih politika koji će počivati na relevantnim informacijama i realnim opcijama. Program obuhvata edukaciju iz oblasti istraživanja javnih politika, stipendije za istraživanje i mentorstvo u toku istraživanja. Do sada je, u okviru ovog programa, stipendirano 27 istraživača. Sva istraživanja su dostupna na www.soros.org.ba.